

Archiefwetenschappelijke ordening en beschrijving van literair archief: kunst- en vliegwerk?



Isabelle VAN ONGEVAL
Archivaris Letterenhuis, Antwerpen
isabelle.vanongeval@stad.antwerpen.be

De interpretatie van archiefwetenschappelijke ordeningsprincipes brengt archivariissen die persoonsarchieven willen ordenen en beheren wel eens in een lastig parket. Persoonlijk documentbeheer is vaak lukraak, op goed geluk, persoonsgebonden en dus wispelturig, waardoor het soms onmogelijk wordt om de originele structuur van een persoonsarchief te achterhalen. Sommige literaire archiefbestanden hebben een historiek van meerdere beheerders zodat de oorspronkelijke structuur bedacht door de archiefvormer, overspoeld werd door tal van latere ingrepen en toevoegingen van familieleden, onderzoekers die exclusief toegang tot het bestand verkregen, antiquairs, schatters en andere betrokkenen. Een intact gebleven nalatenschap van een auteur is eerder een uitzondering dan een regel. Omdat er weinig of geen waarderings-, selectie- en ordeningsmethodologieën voor persoonsarchieven bestaan, komt de ordeningspraktijk van persoonsarchieven vaak neer op een ordening ex nihilo. Jammer genoeg worden die handelingen te weinig belicht of uitgewerkt door de bevoegde archivaris.

Nieuwe archiefgebruikers

De handschriften van contemporaine schrijvers zijn sinds eind jaren '60 het object van een nieuw type onderzoek dat

zich onder impuls van vooral Franse literatuurwetenschappers als Louis Hay, Pierre-Marc de Biasi en Almuth Grésillon heeft ontwikkeld. De tekstgenetica of het onderzoek naar het schrijfproces en de genese van literaire werken bestudeert de materiële sporen van literaire werken: de kladjes, de notities, manuscripten, drukproeven en alle andere materiële overblijfselen die geleid hebben tot de creatie van het werk. Dit soort literatuurstudie veronderstelt niet enkel een hoge mate van toegankelijkheid van vooralsnog privaat- en auteursrechtelijk beschermd materiaal, maar rekent ook op uiterst gedetailleerde stukbeschrijvingen van literaire teksten die dergelijk analytisch onderzoek vergemakkelijken. Daarnaast zijn er de literatuurhistorici die zich meer en meer als historici profileren en hun aandacht van tekst naar context verleggen. Zij benutten meer dan vroeger primaire bronnen zoals briefwisseling en dagboeken van schrijvers en andere sleutelfiguren in het literaire veld. De gerichte onderzoeksvragen en hoge verwachtingen van deze groep archiefgebruikers brengen de archivaris soms tot het radicaal hergroeperen van archiefbestanddelen.

Archiefgebruikers worden bij aanvang van hun onderzoek al meteen geconfronteerd met een onoverzichtelijk landschap van beheerders van literair erfgoed: zowel erfgoedbibliotheken, overheidsarchiefinstellingen, universiteitsbibliotheken, musea en literaire genootschappen beheren literair archiefmateriaal.

Enheid en verdeeldheid: het verwerven van literaire archieven

Literaire archieven zijn meestal gegroeid uit de handschriftencollecties van bibliotheken. Door de verzameldrift van bibliothecarissen werden handschriften en brieven van diverse oorsprong samengebracht en beschreven volgens de documentaire traditie. Deze stuksgewijze benadering sluit nauw aan op de onderzoekspraktijk van literatuurwetenschappers. Met de toenemende professionalisering en profilering van de verschillende erfgoedbewaarders, krijgen de beheerders van literaire archieven steeds vaker te maken met de complexiteit van ordening, beschrijving en beheer van die gefragmenteerde archiefbestanddelen en geïsoleerde, contextloze stukken. Dit probleem is inherent aan literair archiefmateriaal. Het gaat hier om privaatrechtelijk archief, dus niet gebonden aan bewaarplicht of neerleg-



Muziekhistoricus Marcel Boereboom en zijn zus Céleste, ca. 1910-1911. Privé-bezit.

gingsplicht. De auteur hoeft zich niet te verantwoorden wanneer hij zijn kladjes of handschriften bijvoorbeeld zou gebruiken om de haard mee aan te steken. Niemand zal hem verbieden om zijn handschriften naar het voorbeeld van Schiller, uit te delen of zelfs in kleine stukken te knippen. Iedere bezoeker kreeg van de Duitse schrijver een stukje mee uit een of ander manuscript als herinnering aan zijn bezoek. Archivarissen in Marbach worden nu geconfronteerd met flarden van dat uitgewaaid archief. Door de fragmenten te herenigen, krijgt het bestemmingsbeginsel hier een veel ruimere betekenis¹.

Toch verloopt de verwerving van literaire archiefbestanden nog vaak gefragmenteerd via losse aankopen op veilingen of bij antiquairs. Uit het onderzoek van de GLAM over de Britse literaire archiefbewaarinstellingen blijkt dat een derde van de aanwinsten gebeurt via aankopen². Een schrijversarchief wordt soms ook door de erven van de archiefvormer rechtstreeks of via een intermediair bij de archiefinstelling te koop aangeboden. Het komt voor dat het slechts gaat om een deel van de nalatenschap. Het voorbeeld van een schrijversarchief dat over drie erfgenamen wordt verdeeld die ieder naar eigen goeddunken handelen, is zeker niet uit de lucht gegrepen. De algemene opwaardering van literair erfgoed, aangemoedigd door sensibiliseringscampagnes van de erfgoedsector, brengt de toenemende commercialisering van dat erfgoed met zich mee. Ook de archiefvormers en hun erven houden meer en meer rekening met de potentiële marktwaarde van hun literair archief.

De marktwaarde van slechts enkele archiefstukken bedreigt de eenheid van literaire archieven. Gedreven door maximale winst worden bestanden, series en bestanddelen uit elkaar getrokken, de 'waardevolle' stukken worden eruit gevist en individueel als verzamelobject te koop aangeboden tegen buitensporige verkoopprijzen³. Fiscale oplossingen voor nalatenschappen zouden hier gedeeltelijk soelaas kunnen brengen. Belastingvoordelen bij het schenken van literair erfgoed kunnen de archiefvormer of zijn erven misschien wel over de streep trekken⁴. De overdracht van literaire archiefbestanden verloopt overigens vaak in schijven. Een beginnende schrijver zal in vele gevallen iets vlugger een handschrift van zijn debuut kort na publicatie overdragen. Naarmate het succes van een auteur toeneemt, nemen de temporele overdrachten meestal af. Plaatstekort kan een auteur toch doen beslissen tot overdracht van een deel van zijn archief.

Niet alleen de verwerving maar ook de overdracht zelf van literaire archieven gebeurt bij de gratie Gods. Door de privaatrechtelijke ontstaanscontext van literair archief worden de bestanden meestal ongeordend en soms in kritieke materiële toestand aangeboden. Aan dergelijke archiefoverdrachten worden nauwelijks voorwaarden gekoppeld zoals gebruikelijk bij overdracht aan publieke archiefinstellingen. Een archiefbewaarinstelling mag zich al gelukkig prijzen dat ze een of ander archiefbestand in de wacht heeft kunnen slepen. Het Letterenhuis bijv. heeft zeker niet het alleenrecht



Archief van volkskundige Jan de Schuyter, 1952. Collectie Letterenhuis.

op het bewaren en beheren van literair erfgoed. Er zijn nog andere stakeholders op het terrein, zoals de privé-verzamelaars die geld noch moeite sparen om hun eigen private collectie te vervolledigen. De andere privaatrechtelijke archiefinstellingen verwerven evengoed literair archiefmateriaal, maar ook literaire genootschappen, onderzoekscentra en universiteitsbibliotheken en zelfs overheidsarchieveninstellingen kunnen een actieve verwervingspolitiek binnen een specifiek collectieprofiel voeren.

Het ordenen en beschrijven van literaire archiefbestanden

De versplinterde en gefragmenteerde verwerving, de ongecontroleerde overdrachtsmodaliteiten en de privaatrechtelijke ontstaanscontext van literair archief kunnen een nefaste invloed hebben op de inhoud en de oorspronkelijke ordening van deze archiefbestanden. In de meeste gevallen gaat de oorspronkelijke ordening al verloren tijdens het inpakken en verhuizen van de stukken. De archiefvormer heeft geen nood meer aan orde, de overdracht en de verhuizing zijn belangrijker geworden. Wanneer het gaat om een nalatenschap is de toestand van het archief afhankelijk

van de betrokkenheid van de erven van de archiefvormer. Zij hebben meestal weinig inzicht in de interne structuur van het archiefbestand zodat de bestanddelen vaak in willekeurige volgorde ingepakt worden. Uiteraard zijn voortdurende en vaak lukrake bewegingen eigen aan de dynamiek van archiefvorming bij privépersonen. De archiefvormer bepaalt hoe dan ook in sterke mate wat de onderzoeker te zien zal krijgen. Dit is een fundamenteel verschil met overheidsarchieven, waar de ambtenaar of de instelling tijdens de dynamische fase van het archiefbestand gestuurd wordt door wetgeving en richtlijnen. Dit aspect van *prior weeding* wijst op het specifieke karakter van schrijversarchieven, zeker wanneer het de archiefvormer is die zijn papieren overhandigt⁵. Maar het komt ook voor dat erven archiefbestanddelen of stukken uit het over te dragen bestand afzonderen. De onderzoeker mag niet uit het oog verliezen dat literaire archieven zoals schrijversarchieven vaak gefilterde archiefbestanden zijn.

Beheerders van literaire archieven proberen daarom al tijdens de dynamische fase van literair archief actief in te grijpen door goede relaties te leggen met de archiefvormer⁶. Een extreem voorbeeld van een proactieve archivaris is Robin Skelton, die zichzelf veeleer ziet als een soort literaire beschermheer die armlastige en miskende auteurs van een

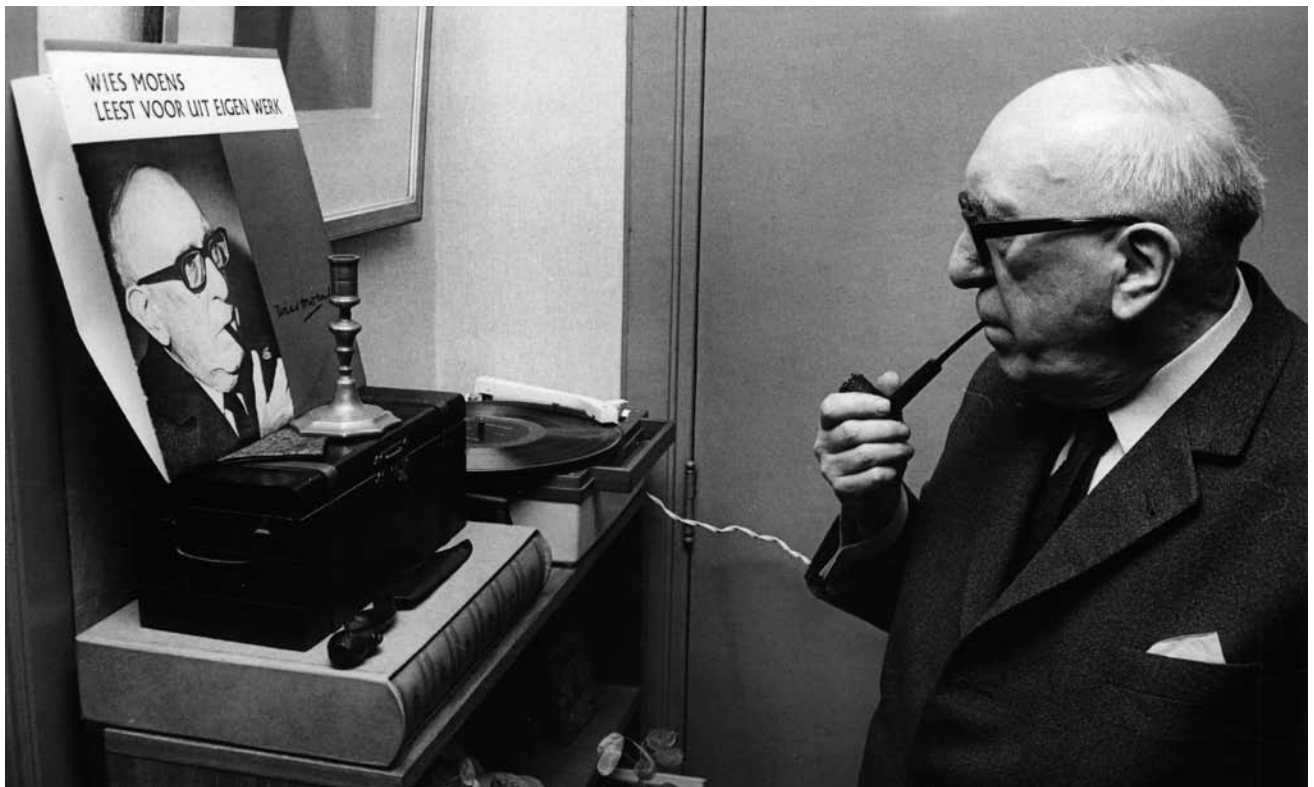
hongerdood redt met een maandelijks dotatie in ruil voor wat handschriften. Hier spreekt geen archivaris meer maar eerder een collectioneur met een nogal apart visie: "The first step in building up an archive of this kind, therefore, is to educate the author"⁷. Tijdens het Flair Symposium 2008 sprak Stella Halkyard van de John Rylands Library in Manchester over *studiovisits* bij beginnende auteurs om zo een beter zicht te krijgen op de archiefvorming van schrijvers⁸.

De toenemende digitalisering van onze samenleving en de problemen die ontstaan bij het beheer van digitale archiefbestanden worden door sommige archiefwetenschappers zoals Adrian Cunningham aangegrepen om een sterkere rol van de archivaris in een privaatrechtelijke omgeving te vergoelijken⁹. De meeste archivariissen echter beseffen maar al te goed dat een wat overrijverige archivaris in een dergelijke omgeving zich snel op glad ijs begeeft. Het zijn eerder maatschappelijke en technologische ontwikkelingen die impact kunnen hebben op de individuele archiefvorming. Door de sterkere profilering van de privaatrechtelijke archiefinstellingen worden schrijvers zich meer bewust van de intrinsieke waarde van hun archief en streven ze ernaar om tijdens hun leven het in zijn geheel over te dragen aan een archiefbewaarinstelling. Vanzelfsprekend is dit fenomeen ook ingegeven door een toegenomen literair zelfbewustzijn. Het enige wat de archivaris kan doen, is archiefvormers bewust maken van de wetenschappelijke en culturele waarde van hun archief. Volgens Richard Cox moet de archivaris zijn opdracht als beheerder van erfgoed ver-

ruimen: "Archivists need to add to their professional agenda the making of citizens who have some basic understanding of how to care for their own historical records [...] Archivists need to develop a new partnership with the public, and the public needs to learn from the archivists the essentials of preserving documentary materials. We are on the cusp of seeing a new kind of archival future, and whether this is good or bad depends on how well archivists equip citizen archivists"¹⁰.

Traditioneel wordt er binnen de archiefwetenschap minder aandacht besteed aan persoonsarchieven – de archiefstatus van literair materiaal in het bijzonder wordt wel eens in twijfel getrokken – zodat het groeiend debat over de ordening van archiefstukken zich in de eerste plaats focust op overheids- en bedrijfsarchieven¹¹. Toch is er verandering merkbaar binnen de archiefwetenschap en -praktijk over het begrip archief. Het individuele en collectieve geheugen wordt niet enkel gevoed door feiten uit officiële bronnen maar wordt ook gevormd door een enorme diversiteit aan culturele en materiële uitdrukkingen van het individu¹².

De archiefwetenschappelijke methodes en standaarden voor ordening en beschrijving beantwoorden niet expliciet aan de behoeften van persoonsarchieven, maar sluiten ze ook niet uit. Beschrijvingsstandaarden zoals ISAD(G) laten de ordening en beschrijving van persoonsbestanden wel toe, maar bieden weinig of geen richtlijnen. De ordenings- en beschrijvingsprincipes vertrekken ook te veel van het idee dat alle



Bibliotheek & archiefgids, 85 (2009) 6

Dichter Wies Moens, 1971. Foto: fotopersbureau Heyn. Collectie Letterenhuis.



Jeugdschrijfster Leen van Marcke, ca. 1925-1926. Collectie Letterenhuis.

archiefbestanden aggregatiegewijs samengesteld zijn en zo binnen hiërarchische modellen geordend kunnen worden¹³.

De notie van archiefbestand impliceert dat er een onlosmakelijk verband bestaat tussen het ondeelbare geheel, het archiefbestand en de bestanddelen. Wanneer het over het ordenen van literair archiefmateriaal gaat, komt het concept van archiefbestand echter wat op de helling te staan. Het is niet altijd wenselijk of mogelijk om literair archiefmateriaal van een bepaalde auteur hiërarchisch onder één superstructuur te ordenen. Literaire archieven worden meestal benaderd vanuit de bibliotheektraditie: de handschriften, de brieven (opgedeeld volgens bestemming: brieven van/aan de auteur) worden afzonderlijk geordend en beschreven. De Duitse richtlijnen *Regeln zur Erschließung von Nachlässen und Autographen (RNA)* vertrekken ook van die tweedeling 'Werkmanuskripte' en 'Korrespondenzen', met aansluitend

de persoonlijke documenten en de verzamelingen¹⁴. Deze indeling speelt in op de onderzoeksvragen van de literatuurwetenschappers en wordt vaak toegepast op gefragmenteerde of versplinterde archiefcollecties, samengebracht door losse aankopen en schenkingen. Ze is echter minder geschikt voor het beheer van literaire archiefbestanden die in één beweging worden overgedragen. Het *Harry Ransom Center* gaat meer uit van de functionele ontstaanscontext van het archief: zo werd het archief van Margeret Cousins, auteur en uitgeefster van o.a. het tijdschrift *Good Housekeeping*, geordend volgens het schema *writer, editor* en *personal*¹⁵. Net zoals bij overheids- en bedrijfsarchieven zijn het de werkprocessen, de functies en de daaraan gekoppelde activiteiten die archiefstukken creëren. Een functionele benadering van een literair archiefbestand sluit nauwer aan op de werkprocessen en activiteiten van de schrijver en biedt een open kader voor uiteenlopende onderzoeksvragen.

De archiefwetenschappelijke ordeningsprincipes gaan ervan uit dat de oorspronkelijke orde van archiefbestanddelen een onmiddellijke weerspiegeling is van de identiteit van de archiefvormer. Veel archivariissen en ook archiefgebruikers van literair archief koesteren de eerder romantische visie dat literaire archiefstukken de intenties en de persoonlijkheid van een auteur reflecteren en dat de reconstructie van de oorspronkelijke ordening de afwezige archiefvormer weer tot leven kan roepen. Daarbij wordt wel eens vergeten dat het reconstrueren én het beschrijven van een literair archiefbestand onvermijdelijk nieuwe betekenislagen met zich meebrengen¹⁶.

Het beschrijven van literaire archiefbestanden volgens archiefwetenschappelijke normen is een heikel punt. De traditionele archiefterminologie is niet voorzien op materiaal uit persoonsarchieven, zeker niet uit literaire archieven. Een archiefbeschrijving herleiden tot de omschrijving 'tekst' doet niet alleen onrecht aan de rijkdom en diversiteit van een schrijversarchief maar zet ook een rookgordijn op voor de archiefgebruiker. De teksten inhoudelijk onderscheiden is een minimumvereiste voor een goede ontsluiting van literaire archiefbestanden. Daarnaast moet de conventionele archiefterminologie verrijkt worden met vakterminologische begrippen uit de literatuurwetenschap, zoals de genre-indeling (proza, poëzie, essay, etc.).

Het aantal wetenschappelijke bijdragen over het praktische ordenings- en beschrijvingswerk van literaire archieven is dus bijzonder schaars. Archivariissen belichten hun ordeningsbeslissingen onvoldoende of passief (lezersbrieven werden verzameld in een map, alfabetisch geordend), zodat het niet steeds duidelijk is of het hier gaat om een oorspronkelijke ordeningstoestand dan wel een bewerking van de bevoegde archivaris¹⁷.

Waardering en selectie van literair archief

Philip Cronenwett en Kay Sanderson zijn zowat de enigen die dieper ingaan op de inhoud en waardebeoordeling van schrijversarchieven¹⁸. Naast de inhoudelijke afbakening van literaire archiefbestanden (redactionele vormen, onderzoeksmateriaal van de auteur, persoonlijke stukken, etc.) waagt Cronenwett zich aan selectiemogelijkheden van literaire archiefbestanddelen, bijv. van de knipsels die een auteur over eigen werk bijhield. Ook stukken gegenereerd door een andere functie dan het schrijverschap zouden volgens Cronenwett geselecteerd kunnen worden. "Many writers are also educators in the formal sense. Papers that relate to their teaching function tend to be voluminous and of small consequence. Much of the material can be deleted"¹⁹. Dit aspect ligt erg gevoelig, zeker bij giften en aankopen²⁰. Niettemin behoren stukken afkomstig van het niet-literaire productieproces evengoed tot het archiefbestand en moet de archivaris ook oog hebben voor andere functies van de schrijver. De meeste beheerders van literaire archieven

worden echter geconfronteerd met enerzijds een groeiend aantal aanwinsten en anderzijds de beperkte opslagcapaciteiten van archiefdepots. In die optiek kunnen zorgvuldig samengestelde selectielijsten uitkomst bieden. De bestaande waarderings- en selectiemethodes zijn vooral ontwikkeld om op macroniveau de waarde van archiefbestanden te bepalen. Ze baseren zich in eerste instantie op bestaande ordeningsplannen en op een functionele analyse van de archiefvormer. Waardering en selectie van literair archief daarentegen zullen eerder moeten gebeuren op grond van een inhoudelijke analyse.

Besluit

De ordeningspraktijk van literaire archieven toont aan dat de traditionele archiefwetenschappelijke ordeningsprincipes en -modellen aan verruiming en verfijning toe zijn. Om passende ordeningsstructuren uit te werken, is echter meer onderzoek nodig naar de rol van persoonlijke archiefvorming in onze samenleving en de positie van persoonsarchieven tegenover overheids- en bedrijfsarchieven²¹. Een aantal archiefwetenschappers pleiten ook voor een herziening van de definitie van het organisch gegroeide archiefbestand en de vaak geponeerde tegenstelling met het begrip collectie. De samenstelling van persoonsarchieven is veel complexer en verwijst meestal naar meerdere archiefvormers en andere actoren²². Wanneer het gaat om persoonsarchieven en meer bepaald literair archiefmateriaal, kan de grens tussen organisch gegroeide archiefbestanden afkomstig van één archiefvormer en kunstmatig samengestelde collecties ontzettend vervagen.

Bij het beschrijven van literair archiefmateriaal is de kans op gedetailleerde stukbeschrijvingen erg groot. Terwijl de aandacht in de archivaliek verschuift van archiefstukken naar de functionele ontstaansomgeving van de archiefstukken, of "from the physical artifact to the very act and deed which first caused that artifact to be created", moet de beheerder van literaire archieven optornen tegen de toenemende vraag naar stukbeschrijvingen of analytische beschrijvingen²³.

Het druppelsgewijs binnenkomen van literaire archiefbestanden, maar ook de heterogene samenstelling ervan, werken een documentaire benadering van literair archief in de hand. De methode wordt ook ingefluisterd door de onderzoekspraktijken van de belangrijkste archiefgebruiker, de literatuurwetenschapper die "concrete aanwijzingen wil over waar de relevante onderzoeksbronnen zich bevinden zonder de context van het archief te moeten doorgronden"²⁴. De anekdote, aangehaald in het voorgaande artikel, over de literatuurwetenschapper die opgelucht ademhaalt wanneer hij verneemt dat het archief dat hij wil bestuderen nog niet geïnventariseerd werd, bewijst juist het tegendeel. De tekstgeneticus of literatuurhistoricus probeert de denkprocessen van de schrijver te achterhalen en is dus

wel degelijk op zoek naar contextgegevens. Dankzij een goede contextuele ontsluiting kan de onderzoeker een open blik werpen in het werkatelier van de schrijver.

Noten

1. Von Bülow U., *Dürfen Literaturarchive gegen das Provenienzprinzip verstoßen? Zur Praxis im Deutschen Literaturarchiv in Marbach am Neckar* (17.01.2002), in: *Sichtungen online*, purl.org/sichtungen/bulow-u-1a.html [13-02-2009].
2. Zie het verslag van de 'Meeting of the Group for Literary Archives and Manuscripts, Friday 1 September 2006', p. 4. Geraadpleegd via www.literary.org.uk [13-02-2009].
3. Zie de reeks artikels en opiniestukken verschenen in de Vlaamse dagbladen in juni 2008 naar aanleiding van de veiling van de archieven van Paul-Gustave Van Hecke en van Emile Langui.
4. Zie de bijdrage *Death and taxes. Improving the prospects for writers and their estates* van Gerry McQuillan tijdens het congres 'Manuscripts matter: collecting modern literary archives' in Londen van 19 tot 20 oktober 2006, zie www.literary.org.uk [13-02-2009] en Andrews J., *What will survive of us are manuscripts. Collecting the papers of living British writers*, in: *Journal of the History of Collection*, 20 (2008), p. 267. Over 'le dation en paiement' in Frankrijk: de Biaisi P.-M., *Le patrimoine écrit (mis en ligne le 7 mars 2007)*, zie www.item.ens.fr/index.php?id=13597 [13-02-2009].
5. De uitdrukking 'prior weeding' in de context van literair archiefmateriaal is afkomstig van Berner R.C., *Manuscript Collections, Archives and Special Collections: Their Relationships*, in: *Archivaria*, 18(1984), p. 252.
6. Actieve netwerking met de archiefvormers wordt in het Jaarverslag 2007 van het Letterenhuis aangegeven als een van de belangrijkste ondersteunende processen ter verwerving van literaire archiefbestanden, zie ook de doorgedreven verwervingspolitiek van Skelton R., *The Acquisition of Literary Archives*, in: *Archivaria*, 18 (1984), p. 214-219; Tener J., *Problems of Literary Archives: A Commentary*, in: *Archivaria*, 18 (1984), p. 228-231.
7. Skelton R., *Op. cit.*, p. 214.
8. Een verslag van de gehouden lezingen en debatten op het Flair Symposium 2008 'Creating a Usable Past: Writers, Archives and Institutions', georganiseerd door het Harry Ransom Center in Texas, is terug te vinden op de blog van het symposium: flairforarchives.wordpress.com [17-09-2009].
9. "For too long personal records archivists have been too ready to leave to pure chance the creation and retention of personal records documenting significant events and activities", zie Cunningham A., *Waiting for the Ghost Train: Strategies for Managing Electronic Personal Records Before it is too Late*, geraadpleegd via www.mybestdocs.com/cunningham-waiting2.htm. Zie ook MacNeil H., *Invitational Meeting of Experts on Arrangement. Final Report and Recommendations*, 15 April 2005, p. 10-11, geraadpleegd via www.cdncouncilarchives.ca/IMEAreportEN.pdf [13-10-2009].
10. Cox R., *Personal Archives and a New Archival Calling: Readings, Reflections and Ruminations*. - Duluth: Litwin Books, 2009; pp. 2-3.
11. In het eerste deel van dit artikel, verschenen in *Bibliotheek- en Archiefgids*, 4 (2009), werd de discussie over de archiefwetenschappelijke waarde van persoonsarchieven even aangeraakt. Zie ook MacNeil H., *Op. cit.*, p. 3-4, geraadpleegd via www.cdncouncilarchives.ca/IMEAreportEN.pdf [13-10-2009].
12. McKemmish S., Gilliland-Sweilard A. en Ketelaar E., "Communities of Memory": *Pluralising Archival Research and Education*, in: *Archives and Manuscripts*, 33 (2005), p. 153.
13. Williams C., *Personal papers: Perceptions and Practices*, in: Craven L. (red.), *What are Archives? Cultural and Theoretical Perspectives: A Reader*. - Burlington: Ashgate Publishing Company, 2008; pp. 62-63 en Yeo G., *Custodial History, Provenance and the Description of Personal Records*, in: *Libraries and the Cultural Record*, 44 (2009), nr. 1, p. 53.
14. *Regeln zur Erschließung von Nachlässen und Autographen (RNA)*. - Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1997; p. 7-15.
15. Zie research.hrc.utexas.edu:8080/hrcxft/view?docId=ead/00027.xml [13-02-2009].
16. Douglas J. en MacNeil H., *Arranging the Self: Literary and Archival Perspectives on Writers' Archives*, in: *Archivaria*, 67 (2009), p. 31.

17. Douglas J. en MacNeil H., *Arranging the Self: Literary and Archival Perspectives on Writers' Archives*, in: *Archivaria*, 67 (2009), p. 29; Roullier C., *À la rencontre de l'archiviste et du chercheur: questions de disponibilités et de dispositions*, in: Martel J., *Archives littéraires et manuscrits d'écrivains. Politiques et usages de patrimoine*. - Québec: Éditions Nota bene, 2008, p. 100-102.
18. Cronenwett P.N., *Appraisal of Literary Manuscripts*, in: Peace N. (red.), *Archival Choices: Managing the Historical Record in an Age of Abundance*. - Lexington, Mass.: D.C. Heath and Company; p. 105-116 en Sanderson K., *Arranging and describing private archives*, in: *Archifacts*, 4 (1985), p. 2-6.
19. Cronenwett P.N., *Op. cit.*, p. 112.
20. Kwanten G., *Met fluwelen handschoenen. Selectie in private archieven*, in: *Archiefselectie in Vlaanderen: de proef op de som? Huldeboek Griet Maréchal*. - Antwerpen: VVBAD, 2003; p. 55-56 - (Archiefkunde 6).
21. McKemmish S., 'Evidence of Me...', in: *Archives and Manuscripts*, 24 (1996), nr. 1, p. 43.
22. Yeo G., *Op. cit.*, p. 59.
23. Cook T., *What is Past is Prologue: a History of Archival Ideas Since 1898 and the Future Paradigm Shift*, in: *Archivaria*, 43 (1997), p. 45.
24. Van Dijck L., Nevejans A., Vanhoutte J., Adriaens W. en Schreurs E., *Tussen registreren, bewaren en cultureel ontsluiten: uitdagingen voor privaatrechtelijke culturele thema-archieven*, in: *Uit de oude doos. Culturele archiefwerking in Vlaanderen*. - Antwerpen: VVBAD, 2006; p. 117-130.

SAMENVATTING

Dit artikel is een vervolg op de eerder verschenen bijdrage in dit tijdschrift over de groeiende interesse van literatuurwetenschappers voor literaire archieven en de geringe rol van de archivaris hierin. Deze bijdrage behandelt de concrete ordenings- en beschrijvingspraktijk van literair archiefmateriaal. De bestaande archiefwetenschappelijke richtlijnen sluiten het beheer van persoonlijke papieren niet uit, maar bieden ook geen leidraad. De versplinterde en gefragmenteerde verwerving, de ongecontroleerde overdrachtsmodaliteiten, de privaatrechtelijke ontstaanscontext van literaire archieven en het profiel van sommige archiefgebruikers doen de archivaris afwijken van de traditionele ordeningsprincipes. De ordeningspraktijk van literaire archieven toont aan dat deze traditionele principes aan verruiming en verfijning toe zijn.

ABSTRACT

This article is a sequel to an earlier contribution in this magazine concerning the growing interest of literary scholars for archives and the role of the archivist in this. This paper deals with the practice of arranging and describing literary archives. Current archival methodologies and standards for acquisition, appraisal, arrangement and description do not take into sufficient account the particular nature of personal papers. Archivists working with literary papers are often compelled to impose 'new' arrangements. Also the demand of archival users for a higher level of accessibility of literary archive files is unusual for an archivist and puts him in an awkward position. The paucity of guidelines addressing such problems shows clearly that within the archival profession we are urged to broaden the notion of the archive and that we need to reconsider the traditional archival models and principles.